

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра спортивної медицини, здоров'я людини

Хавелко Г.С.

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ
ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Лекція з навчальної дисципліни

„Методика проведення превентивної виховної роботи ”

для студентів спеціальності 014.14 Середня освіта (здоров'я людини)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри спортивної
медицини, здоров'я людини

„28” серпня 2019 р. Протокол №
1

Зав.каф _____ Шиян О.І.

Львів 2019

Тема. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА

План

1. Негативна поведінка підлітків як наслідок несприятливих соціальних впливів.
2. Роль батьків у превентивному вихованні.
3. Специфіка професійного завдання класного керівника у превентивному вихованні.
4. Основні детермінанти негативної поведінки.
5. Конфлікти як вагомий деструктивний фактор.
6. Класифікація основних детермінант негативних явищ.

1. НЕГАТИВНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ЯК НАСЛІДОК НЕСПРИЯТЛИВИХ СОЦІАЛЬНИХ ВПЛИВІВ.

Важливим завданням сучасного загальноосвітнього навчального закладу є формування всебічно розвиненої, фізично та психічно здорової особистості. Проте на успішність розв'язання цього завдання сьогодні негативно впливає низка чинників:

- проблеми нестабільного соціально-економічного становлення держави,
- складність соціальної системи розвитку дитини,
- внутрішньосімейна атмосфера та особливості взаємин батьків,
- рівень професійної і психологічної освіченості педагогів,
- сенситивність школярів до несприятливих соціальних впливів, їх емоційна нестабільність, вразливість, вікові й індивідуально-типологічні властивості.

Окремі з них детермінують виникнення у дітей негативних психічних станів, які за відсутності належної психологічної корекції, профілактики, адекватних змін соціально-педагогічних умов можуть деформувати їх

подальший розвиток, стати причиною погіршення вихованості дитини, зумовити порушення її стосунків з дорослими та однолітками.

Останніми десятиліттями в Україні констатується стійка тенденція збільшення кількості школярів з негативною поведінкою - поведінкою, яка суперечить загальновизнаним у суспільстві нормам і виявляється у незбалансованості психічних процесів, неадаптивності, порушенні самоактуалізації, відхиленнях від морального та естетичного контролю над особистісною поведінкою.

Підґрунтям грамотної, результативної колекційної роботи є діагностична спрямованість процесу превентивного виховання, яка дає можливість виявити фактори негативного впливу на учнів, причини психологічних механізмів відхилень у поведінці. Діагностичні дослідження проводяться різними методами. Зокрема, можна використовувати різноманітні анкети, які дають інформацію про індивідуальні психологічні особливості учнів, їх моральні орієнтири, ідеали, прагнення, а також про схильність до девіантної поведінки, шкідливих звичок.

2. РОЛЬ БАТЬКІВ ТА СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ У ПРЕВЕНТИВНОМУ ВИХОВАННІ.

У превентивному вихованні учнівської молоді важливим є залучення до виховного процесу батьків, громадських організацій, самоврядування; координація взаємодії школи, сім'ї та громадськості. Постійна співпраця школи з батьками, іншими суспільними виховними інститутами, забезпечує стійкість і стабільність навчально-виховного процесу, сприяє усуненню психолого-педагогічних порушень соціальної адаптації неповнолітніх.

Робота педагогічного колективу школи у напрямі превентивного виховання полягає передусім у формуванні в учнів високих моральних якостей, які є головним чинником вибору способів поведінки. Адже він має здійснюватись на основі морально-правових знань, уявлень, поглядів,

переконань, почуттів, які склались у нашому суспільстві і становлять суспільну свідомість, що справляє вирішальний вплив на формування в учнів моральних почуттів, які регулювали б їхню поведінку: почуття законності обраної мети, правомірності шляхів і засобів їх реалізації, справедливості, відповідальності тощо.

Як показує практика, формування в дітей позитивного чи негативного досвіду починається із сім'ї. Дослідження причин правопорушень неповнолітніх свідчить, що у 60-80% випадків механізм протиправної поведінки був “запущений” недоліками сімейного виховання. Найбільш типовими помилками сімейного виховання є:

- дефіцит позитивного спілкування батьків з підлітками;
- відсутність у дорослих стійких власних моральних установок;
- організація життя в сім'ї не сприяє формуванню у дитини моральних звичок;
- батьки не знають і не розуміють внутрішнього світу своєї дитини;
- недоброзичливе, грубе ставлення дорослих до підлітка.

Слід вважати, що умови сімейного виховання дитини відбиваються на всьому житті і служать відправним моментом формування особистості. Сім'я, з точки зору пред'явлених до неї вимог, повинна максимально забезпечувати адаптацію дітей до умов суспільного життя, а також підготувати ґрунт для прийняття дитиною соціальних норм, тобто вона перша включається у вирішення завдань соціалізації індивіда. Але проблема полягає в тому, що сучасна сім'я часто не бажає, не вміє чи неспроможна правильно виховувати дітей. Тому школа, налагоджуючи контакт з сім'єю і постійну взаємодію, повинна допомогти у розв'язанні цієї проблеми.

Розуміючи важливість даної роботи, педагоги школи повинні прагнути налагодити тісну співпрацю з батьківською громадськістю. Найпоширенішими

формами такої взаємодії є відвідування учнів вдома з метою ознайомлення з умовами проживання і виховання дитини, що дає можливість раннього виявлення неблагополучних сімей, проведення тематичних батьківських зборів, індивідуальних консультацій, підтримання постійного контакту з батьками через учнівські щоденники, телефонним зв'язком.

Однією з ефективних форм педагогізації батьків та зростання їх правової культури є заняття батьківського університету. Зокрема, важливу роль у превентивно-виховній роботі відіграють батьківські конференції з участю лікарів, працівників правоохоронних органів.

3. СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАВДАННЯ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В ПРЕВЕНТИВНОМУ ВИХОВАННІ.

Чи не найважливіша роль у превентивному вихованні учнівської молоді відводиться класним керівникам. Адже обов'язки класного керівника передбачають ведення щоденника психолого-педагогічних спостережень за учнями, обліку учнів класу, схильних до правопорушень; залучення таких дітей до різних видів діяльності (громадсько-корисної, спортивної, творчої, пізнавальної тощо); популяризацію в учнівському середовищі знань про негативний вплив на здоров'я дитини алкоголізму, наркотиків, куріння, формування в учнів потреби у здоровому способі життя; проведення індивідуальної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки; здійснення контролю за організацією вільного часу таких учнів; інформування батьківської громадськості про дотримання учнями норм поведінки чи їх порушення; співпрацю з інститутами, причетними до виховання підлітків з девіантною поведінкою.

Специфіка професійного завдання класного керівника в превентивному вихованні визначається необхідністю корекції соціально-

педагогічної ситуації розвитку життєдіяльності підлітків, виявлення та аналізу деструктивних факторів, які зумовлюють девіантну поведінку неповнолітніх.

Підґрунтям грамотної, результативної колекційної роботи є діагностична спрямованість процесу превентивного виховання, яка дає можливість виявити фактори негативного впливу на учнів, причини психологічних механізмів відхилень у поведінці. Діагностичні дослідження проводяться різними методами. Зокрема, можна використовувати різноманітні анкети, які дають інформацію про індивідуальні психологічні особливості учнів, їх моральні орієнтири, ідеали, прагнення, а також про схильність до девіантної поведінки, шкідливих звичок.

Важливу інформацію про особливості характеру учнів, комунікативні та організаторські здібності, соціометричну позицію в класному колективі отримують класні керівники в ході спостереження за поведінкою школярів в урочний і позаурочний час. Класні керівники, постійно спілкуючись зі своїми учнями на перервах, спільно організовуючи позакласні заходи, відвідуючи уроки різних вчителів у своїх класах, отримують можливість не лише скласти точну психолого-педагогічну характеристику класного колективу і окремих учнів, але й запобігти негативним проявам у колективі, скоректувати мотиваціо-поведінкову сферу діяльності учнів, налагодити доброзичливі, партнерські стосунки із школярами.

Дуже ефективним у діагностичному плані є відвідування класним керівником учнів удома. Це дає можливість ознайомитись з умовами проживання і виховання дитини, з'ясувати соціальний статус сім'ї, де виховується учень, налагодити контакт з батьками.

На основі проведеної діагностичної роботи кожен класний керівник на початку навчального року складає психолого-педагогічну характеристику класу, оформляє соціальний паспорт класу, планує роботу з класним колективом та індивідуальну роботу з учнями, схильними до правопорушень. Згідно з отриманими від класних керівників даними заступник директора з

виховної роботи складає соціальний паспорт школи, план правовиховної роботи в школі.

Одним із найтипівіших правопорушень учнів є пропуски уроків без поважних причин. З метою їх недопущення класними керівниками, дирекцією проводиться профілактична робота з класними колективами та індивідуальна корекційна робота з учнями, схильними до пропусків. В школі повинен бути налагоджений жорсткий контроль за відвідуванням учнями уроків.

У роботі з учнями, схильними до правопорушень, найбільш результативним є особистіснозорієнтований підхід. Тому чи не найбільшу увагу слід надавати індивідуальній роботі з такими учнями. Вона передбачає щоденну цілеспрямовану планомірну роботу класного керівника з учнями, їх батьками, вчителями-предметниками. Індивідуальна робота з учнями включає різні форми та методи: бесіди, відвідування учнів удома, зустрічі з представниками правоохоронних органів, залучення до участі в позакласному житті школи.

Особливо ефективними методичними прийомами, які використовують класні керівники у корекційній роботі з учнями, схильними до правопорушень, є власний приклад, дискутування, заохочення, створення проблемних ситуацій, у процесі вирішення яких учень вимушений дотримуватись певних моральних норм.

4. ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ НЕГАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ.

Негативна поведінка спричиняється рядом детермінант: психолого-педагогічних, медико-біологічних, соціально-економічних, соціокультурних, демографічних, організаційно-управлінських.

Психолого-педагогічні — це, насамперед, труднощі підліткового віку, пристосування до навколишнього середовища, конфлікт із оточенням, низька

самооцінка, невдоволеність, нерозуміння оточуючими, психічний дискомфорт при незадоволенні потреб, стомлюваність, боязкість тощо.

Медико-біологічні — це нервово-психічні захворювання (істерія, неврастенія, невроз), генетичні ускладнення, фізіологічні аномалії; порушення психічно-вольової сфери, негативізм, свавілля, неслухняність, агресія, дисгармонія психолого-соціального розвитку; відсутність належної культури здоров'я, достатніх засобів для його зміцнення; низький рівень пропаганди здорового способу життя; схильність до вживання психоактивних речовин та екологічні причини.

Особливо слід відмітити такі прояви негативної поведінки як насильство, агресії в середовищі неповнолітніх, які обумовлюються рядом **соціально-економічних і соціокультурних детермінант**.

Аналізуючи соціальні і педагогічні чинники негативних проявів у поведінці школярів, насамперед звертаємо увагу на соціально-економічний устрій суспільства, політичні, економічні проблеми, суспільну мораль та моральні цінності, що притаманні суспільству в перехідний, кризовий період, на сім'ю, загальноосвітній навчальний заклад, неформальні угруповання.

Серед детермінант негативних проявів у поведінці важливо враховувати негативний вплив засобів масової інформації у сучасному техногенному суспільстві, вплив на молодь ЗМІ величезної мережі різноманітних веб-сторінок в Інтернеті. Також слід відмітити, що у групі детермінант які впливають на формування особистості школяра, деструктивну роль відіграє **неформальні асоціальні групи однолітків**.

Практика боротьби із негативною поведінкою неповнолітніх показує, що підлітки з антигромадською спрямованістю поведінки, опинившись поза контролем і наглядом дорослих, стихійно можуть організовуватися спочатку в соціально нейтральні неконтрольовані групи спілкування для вільного проведення дозвілля, а потім у «**групи ризику**» для здійснення протиправних дій. Такі групи вирізняються агресивністю. Кримінальна група докорінно

перетворює особистість, її соціальну спрямованість у суспільстві, швидко формує почуття ненависті, ворожості до «чужих».

Соціальна агресія «групи ризику» може бути спрямована зовні групи й усередину групи. **Зовні** об'єктами агресії неповнолітніх стають діти, однолітки, дорослі, інші угруповання. **Внутрішньогрупова** ж агресія спрямована на фізично слабких, інфантильних, а також новачків. Вона немов би допомагає групі зняти напругу і розрядитися, якщо немає можливості або часу для зовнішньої агресії. Виділяються наступні види групової агресії: групова сексуальна агресія; груповий підлітковий вандалізм; «розбірки» як прояв агресії.

Дослідження різних країн засвідчують, що відчутну роль у поширенні негативної поведінки серед школярів відіграє сучасний екран, що фільми, які містять агресивні та насильницькі дії, є причиною 17-20 % актів насильства, які відбуваються в реальному житті. Треба зазначити, що численні сцени погроз, насилля, громадського безладу, особливо в документальних програмах для самих дітей, у новинах, фільмах, а також мультфільмах для дітей, постійно зростає. Демонстрація насильства по телебаченню активізується з 90-х років минулого століття. З огляду на зазначене вище, телебачення справедливо звинувачують у зростанні злочинності. Статистика підтверджує, що випускник школи є свідком 18 000 злочинів, а 50 % убивств скоюються під впливом демонстрації насильства на телеекрані. Таким чином, дитина, яка звикає до сцен убивств, насильства, крові на екрані телевізора чи монітора комп'ютера має більше шансів вирости менш чутливою до чужого горя, болю, більш цинічною, агресивною і жорстокою, ніж інші діти, в яких або зовсім немає можливості займатися комп'ютерними іграми, або вони віддають перевагу «миролюбним» іграм пізнавального характеру.

Серйозну негативну роль відіграє жорстоке поводження з дітьми. Протягом останніх років значні зусилля державних органів і громадських організацій спрямовуються на протидію жорстокого поводження з дітьми. Так, за даними МВС України, протягом 2013 року 2 553 дітей було поставлено на

профілактичний облік у службах у справах дітей як таких, що потерпали від насильства над ними: 975 дівчаток (74 від сексуального насильства, 123-економічного, 357 — психологічного, 421 — фізичного); 1 578 хлопчиків (25 від сексуального, 78-економічного, 305 — психологічного, 1 170 — фізичного).

Суттєвим є те, що лише невелика частка всіх актів насильства стосовно дітей розголошується та розслідується і до відповідальності притягується тільки незначна кількість осіб. Особливо це стосується сімейного насильства. Про розповсюдженість жорстокого поводження з дітьми батьків свідчать результати соціологічних досліджень.

Згідно досліджень здоров'я та поведінкової орієнтації учнівської молоді приблизно 46-57 % 11-16-річних школярів не менше одного разу на 2 місяці потерпали від образ або ображали інших учнів.

За результатами цього ж дослідження, 22 майже 12 % дітей зазначали, що батьки часто відразу карали їх, не пояснюючи за що, бо вважали, що діти чинять неправильно. У зв'язку із цим необхідно активізувати профілактичну роботу серед батьків з метою попередження жорстокого ставлення до дітей, удосконалити існуючі і розробити нові реабілітаційні програми, поліпшити систему підготовки та перепідготовки фахівців, які працюють з дітьми, що потерпіли від насильства і жорстокого поводження з ними.

У той же час необхідно активізувати зусилля щодо притягнення до відповідальності тих, хто вчиняє насильство. Вагомим негативним фактором є дитяча бездоглядність. Бездоглядні діти є групою особливого ризику, з огляду на уразливість щодо раннього алкоголізму, куріння, наркоманії, проституції, ВІЛ/ СНІДу, захворювання на інфекції, що передаються статевим шляхом, туберкульоз, вилучення з нормального освітнього процесу, поповнення кримінального середовища через скоєння правопорушень і злочинів.

Звернемо увагу на те, що дитяча бездоглядність — це негативне соціальне явище, спричинене безконтрольністю дітей з боку батьків, байдужістю старших

до своїх синів і доньок, втратою одного з батьків або обох, браком батьківського контролю.

Отже, нагальна потреба суспільства щодо бездоглядних дітей — створення умов, у яких діти можуть повноцінно розвиватись, отримувати належне навчання й виховання, де вони будуть соціально захищеними.

До соціально-педагогічних детермінант девіантної поведінки школярів слід віднести недосконале законодавство, суперечливості та неузгодженості у законодавстві, відсутність ювенальної юстиції.

Закони про захист прав неповнолітніх занадто декларативні і вимагають конкретизації та удосконалення. До психолого-педагогічних детермінант ми відносимо недоліки навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу. Підлітковий вік, як визнано психолого-педагогічною наукою, — найважчий і найскладніший з усіх періодів розвитку дитини. Його називають перехідним, оскільки впродовж цього періоду відбувається своєрідний перехід від дитинства до дорослості, від нестиглості до зрілості, що пронизує усі сторони розвитку підлітка: анатомо-фізіологічну будову, емоційну й інтелектуальну сфери, моральне становлення.

Часто відхилення в поведінці дітей відбуваються з вини педагогів. Адже нетактовність, байдужість, несправедливість, жорстокість учителя у ставленні до учнів самі по собі аморальні та протиправні. Непоодинокі випадки, коли некваліфікованість, черствість педагога штовхали дитину до виникнення девіантної поведінки чи навіть самогубства.

5. КОНФЛІКТИ ЯК ВАГОМИЙ ДЕСТРУКТИВНИЙ ФАКТОР.

Звертаємо увагу ще на одну особливість, що характерною і тривожною рисою навчально-виховного процесу сучасної школи є зростання **конфліктів**. Як показує наше дослідження, у шкільній практиці вихід із складних конфліктних ситуацій адміністрація вбачає лише у взятті на облік «важких»

учнів, неформальних лідерів, усуваючись фактично від психологічної підтримки або соціальної корекції, нехтуючи фактом соціального таврування учня як невинуватого. Таким чином, конфлікт, що поглиблюється, може спрацювати лише на авторитет негативного лідера. Розуміти це необхідно не лише тому, що конфлікт, який не вирішується конструктивно, переходить у більш високий ступінь потенційного (прихованого, латентного), у певний час спрацює з непередбаченими наслідками.

Самі педагогічні працівники не намагаються набувати умінь аналізувати, вирішувати конфлікт, прогнозувати, попереджувати його, в результаті чого втрачають серед учнів авторитет і самоповагу.

Вагомим деструктивним фактором є помилки виховання дітей у сім'ї. Сім'я та навчально-виховні заклади є природними агентами позитивної соціалізації. Водночас, вони можуть виступати і провокуючими чинниками. Встановлено, що найтипівішими помилками сімейного виховання є: дефіцит позитивного спілкування батьків з підлітками; відсутність у дорослих стійких власних моральних устоїв; організація життя в сім'ї не сприяє формуванню у дитини моральних звичок; батьки не знають і не розуміють внутрішнього світу своєї дитини; недобррозичливе, грубе ставлення дорослих до підлітка. Аналіз негативної ролі сім'ї свідчить, що в ній відмічаються такі негативні обставини, як байдужість батьків до виховання і поведінки дітей, невміння чи небажання їх виховувати.

Жорстокість по відношенню до дитини підлягає моральному осуду, а іноді й покаранню. Дослідження моделей негативної поведінки підтверджують, що наявність гострих негараздів між подружжям впливає на психічний та соціальний розвиток дитини. Майже 2 млн дітей в Україні виховуються в сім'ях, де поганий мікроклімат негативно впливає на психіку та адаптаційні моделі. За свідченням даних кримінальної міліції у справах дітей, 80 % підлітків, засуджених за крадіжки, виховувались у дисфункціональних сім'ях, решта — тобто кожен п'ятий — у формально благополучних сім'ях, де матеріальний рівень достатній для задоволення нормальних соціальних потреб

неповнолітніх, розвитку їхніх інтересів, але забезпечений цей рівень за рахунок легкої наживи. У таких сім'ях моральна атмосфера, соціальна позиція і ціннісні орієнтації носять егоїстичний характер.

Серед багатьох чинників слід звернути увагу на відсутність духовного благополуччя. Це дозволяє зробити висновок, що сьогодні зайве говорити про здатність багатьох батьків подолати негативні прояви у поведінці дітей. Поряд з традиційними вадами в сімейному житті, що супроводжують поведінкові девіації, з'явилися й такі відхилення: соціальна неспроможність батьків до виховання дитини, порушення емоційної структури сім'ї, знищення виховних цінностей, загроза розлучення, насилля, матеріальна скрута. У нашій країні сім'я взагалі соціально незахищена. Існує прямиий зв'язок між захворюваннями і негативною поведінкою та можливостями опанувати навчальний матеріал.

Через постійні невдачі в школі школярі відчувають психологічний дискомфорт, потрапляють у ситуації, що змушують їх шукати нове середовище асоціальної спрямованості. Втрачену гідність вони прагнуть компенсувати протиправною поведінкою. Так, за даними досліджень, у стані підвищеної стурбованості постійно перебуває дві третини школярів. У зв'язку з цим, на стан здоров'я негативно впливає вживання учнями психоактивних речовин. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, Україна в числі «лідерів» — 8-е місце у світі за вживанням алкоголю одинадцятирічними підлітками, 16-е серед тринадцятирічних і 20-е серед п'ятнадцятирічних. Кожен п'ятий підліток вживає алкоголь раз на тиждень, кожен десятий — 2-3 рази на тиждень. Шосте місце у світі Україна займає за станом куріння одинадцятирічних, 8-е серед тринадцятирічних і 3-є серед п'ятнадцятирічних. Це дозволяє зробити висновок: як системне явище, серйозним соціально небезпечним дестабілізуючим фактором у середовищі підлітків є розповсюдження психоактивних речовин.

6. КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ДЕТЕРМІНАНТ НЕГАТИВНИХ ЯВИЩ.

Наведені дані дозволяють зробити висновок, що сучасні школярі більше підготовлені до сприйняття дійсності в негативних кольорах.

Отже, з упевненістю можна стверджувати, що **основними детермінантами негативних явищ**, є:

- відхилення від норм у стані здоров'я (невідповідність фізичного розвитку, акцентуації характеру, неврози, дефекти пам'яті, мислення);

- недостатній рівень самостійності, що розвиває схильність підпадати під вплив негативних груп, некритично засвоювати асоціальні норми поведінки; неадекватна самооцінка і рівень домагань, що призводить до агресивності; зниження цінності соціально корисної діяльності; падіння авторитету державних органів, виховних установ, учителів, у цілому дорослих; розшарування суспільства на бідних і заможних; низька доступність отримання вищої освіти та подальшого працевлаштування;

- низький вплив ідей здорового способу життя, доступність та вживання психоактивних речовин, зростаюче поширення негативних явищ; несформованість світогляду, моральних еталонів та ідеалів; прояви негативізму, агресивності, відсутність конкретних життєвих цілей;

- високий рівень ситуативної тривожності;

- нездатність правильно оцінювати свою поведінку на мікрогруповому рівні;

- соціальна незрілість;

- несформованість навичок спілкування (замкненість, низька ерудиція, низька культура мови);

- надмірна критичність, деформоване поняття справедливості;

- відсутність вибору змістовного дозвілля, центрів позашкільної зайнятості, що давали б можливість для ефективного розвитку позитивних процесів соціалізації;

- помилки шкільного виховання (авторитарний стиль спілкування у системі «учень — учитель»;

- домінування примусових методів у навчанні та вихованні;

- перевищення педагогічної влади; покарання, пов'язані із приниженням учнів;
- суперечність вимог, що пред'являються; поверхове знання особливостей школяра;
- конфліктні стосунки між педагогами і батьками дитини або між педагогами і дитиною;
- низький соціальний статус, ізоляція в групі);
- помилки сімейного виховання (низький рівень готовності батьків до реалізації виховної функції сім'ї;
- перекладання турбот про виховання дітей на школу;
- низький рівень педагогічної культури батьків; превалювання в сім'ях методів авторитарного спрямування;
- загострення суперечностей та конфліктів між батьками і дітьми;
- усунення дітей від фізичної праці в сім'ї);
- негативний вплив ЗМІ (формування у свідомості та підсвідомості сприйняття культури жорстокості, агресивності та полегшеної моралі, яка звільняє дітей та молодь від почуття обов'язку і розмиває критерії добра і зла;
- реклама легких алкогольних напоїв фактично прирівнює їх споживання до безалкогольних тощо).

Усе це вимагає пошуку ефективних шляхів створення превентивного виховного середовища для неповнолітніх заради їх фізичного, психічного і духовного розвитку.

Література:

1. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів : монографія / Ольга Єжова. — Суми : МакДен, 2011. — 412 с.
2. Оржеховська В.М. Превентивна педагогіка: навч. посіб. / В.М. Оржеховська, О. І. Пилипенко. — О. : ТОВ «Інтерпрінт», 2006. — 284 с.
3. Оржеховська В.М. Про концепцію превентивного виховання / В.М. Оржеховська // Практична психологія і соціальна робота. — 1999. — № 5

4. Оржеховська В.М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх : навч. посіб. / В.М. Оржеховська, Т.Є. Федорченко. — Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А. — 2008. — 375 с.

5. Федорченко Т. Є. Профілактика девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: соціально-педагогічний аспект : монографія / Тетяна Федорченко. — Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2011. — 488 с.